

Stijgende kritieke vraagt creativiteit bij be

Het expertpanel 'Langetermijnprognoses melkveehouderij' schat de melkprijs voor de komende acht jaar op 36 cent. Dit is voor zo'n zeven op de tien bedrijven onvoldoende om aan alle financiële verplichtingen te voldoen, zo blijkt uit een analyse van Wageningen Economic Research. Adviseurs typeren de cijfers als zorgelijk. Maar ze zien ook grote verschillen tussen bedrijven.

TEKST WICHERT KOOPMAN

Schaalvergroting werd lange tijd gezien als hét antwoord op dalende marges in de melkveehouderij. Gemiddeld scoren bedrijven met meer koeien voor de lange termijn inderdaad een lagere kritieke melkprijs, bevestigt een analyse van cijfers van het Bedrijveninformatienet van Wageningen Economic Research. 'Maar achter deze algemene trend zit een flinke spreiding tussen bedrijven. En toekomstbestendigheid is niet hetzelfde als veerkracht voor de korte termijn', constateren onderzoekers Alfons Beldman en Jakob Jager.

Schaalvergroting drukt kritieke melkprijs

De mate waarin de continuïteit van bedrijven afhankelijk is van de hoogte van de melkprijs meten de onderzoekers

af aan het kengetal kritieke melkprijs. Hierbij maken ze onderscheid tussen de kritieke melkprijs voor de lange en voor de korte termijn (zie kader). Figuur 1 toont voor de jaren 2014 tot en met 2018 de gemiddelde ontwikkeling van de kritieke melkprijs voor de korte en de lange termijn, afgezet tegen de gemiddelde melkprijs in die jaren. 'Tussen 2014 en 2017 daalden de kritieke melkprijzen', laat Beldman zien. De belangrijkste verklaring voor deze ontwikkeling is schaalvergroting. 'Hierdoor worden de vaste kosten uitgesmeerd over meer liters', legt hij uit. Opmerkelijk is de stijging van de kritieke melkprijs met zo'n 2 cent in 2018. 'In dat jaar zette de fosfaatwetgeving een rem op de schaalvergroting', aldus de onderzoeker. Lubbert van Dellen, agromarktdirecteur bij Accon avm,

melkprijs drijfsontwikkeling

herkent de ontwikkeling die Beldman en Jager schetsen. Hij stelt bovendien vast dat de kritieke melkprijs de laatste twee jaar verder oploopt. 'Opvallend is dat deze stijging vooral wordt veroorzaakt door hogere variabele kosten. Bovendien staan de inkomsten uit omzet en aanwas onder druk', legt de adviseur uit. Volgens Van Dellen is de variabele kostenstijging deels het gevolg van twee hete en droge zomers, maar hij ziet ook de rigoureuze verkleining van de jongveestapel als een oorzaak. 'Voor een deel van de veehouders was dit een juiste beslissing, maar voor een ander deel niet. Zij moesten het tekort aan eigen vee duur aankopen.'

Ook Hans Scholte, sectorleider melkveehouderij bij Flynth

adviseurs en accountants, ziet de variabele kosten bij zijn klanten stijgen. De hogere voerkosten zijn volgens hem deels te verklaren door hogere grondstofprijzen en een lagere ruwvoerproductie. 'Maar veehouders zijn ook meer (en duurder) krachtvoer gaan voeren. Daardoor is de melkproductie per koe gestegen, maar namen ook de krachtvoerkosten per kilo melk toe', aldus Scholte.

Kleine bedrijven veerkrachtig

Het panel 'Langetermijnprognoses melkveehouderij' schat de gemiddelde melkprijs tot 2029 op 36 cent.

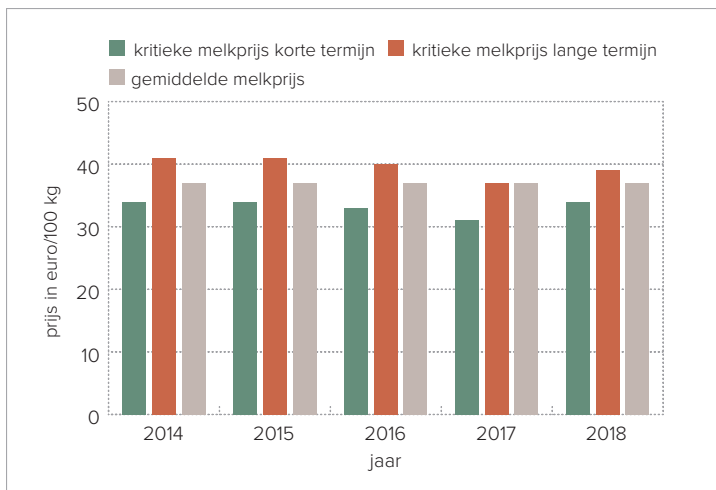
'Op korte termijn kan circa 60 procent van de bedrijven hiermee uit de voeten, maar op lange termijn komt zo'n

Kritieke melkprijs is geen kostprijs

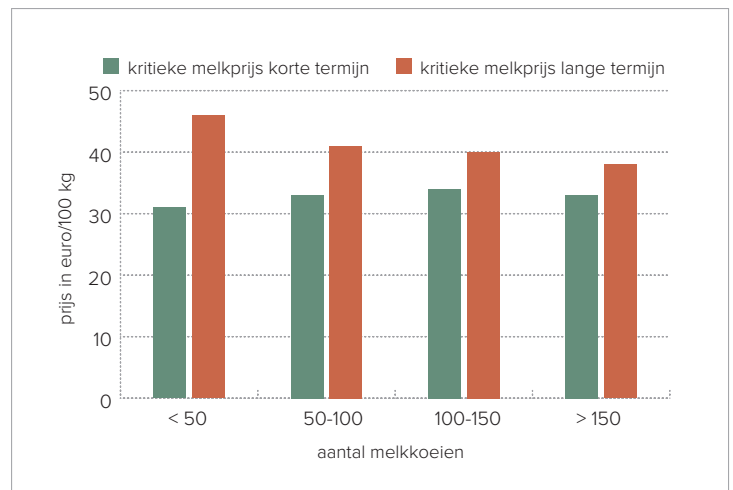
De kritieke melkprijs is de melkprijs die een melkveehouder minimaal nodig heeft om alle rekeningen te betalen, aangevuld met een normbedrag voor gezinsbestedingen. Dit is niet hetzelfde als de kostprijs, want hierin zijn naast alle kosten die betaald moeten worden, ook een berekende beloning voor eigen arbeid, grond en kapitaal verwerkt. Wageningen Economic Research onderscheidt twee kritieke melkrijzen:

- De kritieke melkprijs voor de korte termijn laat zien of een bedrijf relatief korte perioden (maximaal een jaar) van lage melkrijzen kan overleven. In de berekening van deze prijs worden onder andere ook inkomsten van buiten het bedrijf en GLB-toeslagen meegenomen. Ook wordt gerekend met een relatief laag bedrag voor gezinsbestedingen.
- De kritieke melkprijs voor de lange termijn

geeft inzicht in de melkprijs die minimaal nodig is om de continuïteit van het bedrijf op de langere termijn veilig te stellen. In deze melkprijs zijn alle betaalde kosten, aflossingen en normale gezinsbestedingen verwerkt. Toeslagen en inkomsten van buiten het bedrijf worden niet meegenomen.

Figuur 1 – Ontwikkeling van de gemiddelde kritieke melkprijs voor de korte en de lange termijn, afgezet tegen de gemiddelde melkprijs over 2014 t/m 2018 (bron: Bedrijveninformatienet, Wageningen Economic Research)

Figuur 2 – Gemiddelde kritieke melkprijs voor de korte en de lange termijn (2014 t/m 2018) bij bedrijven van verschillende omvang (bron: Bedrijveninformatienet, Wageningen Economic Research)

70 procent in de problemen’, stelt Beldman vast op basis van de cijfers van het Bedrijveninformatienet. Figuur 2 toont de gemiddelde kritieke melkprijs voor de korte en lange termijn bij bedrijven van verschillende omvang. In figuur 3 is voor deze bedrijven een opsplitsing gemaakt in verschillende klassen voor kritieke melkprijs op de korte termijn. Figuur 4 toont de verdeling over klassen voor kritieke melkprijs op de lange termijn. Als de melkprijs langer dan een jaar lager is dan 30 cent, kan meer dan negentig procent van de bedrijven niet meer aan alle financiële verplichtingen voldoen, zo maakt de studie duidelijk. De kritieke melkprijs voor de lange termijn daalt met het aantal koeien. Maar het beeld voor de korte termijn is anders. Zo heeft bijna de helft van de kleinere bedrijven een korte-termijn-kritieke-melkprijs die lager is dan 30 cent. ‘Kleinere bedrijven hebben op de korte termijn dus minstens zoveel veerkracht als grotere bedrijven, omdat op deze bedrijven een kleiner deel van de berekende kosten werkelijk moet worden betaald. Grotere bedrijven zitten vaker vast aan hogere uitgaven. Denk bijvoorbeeld

aan meer betaalde arbeid en hogere financieringslasten’, legt Jager uit.

Kritieke melkprijs volgt melkprijs

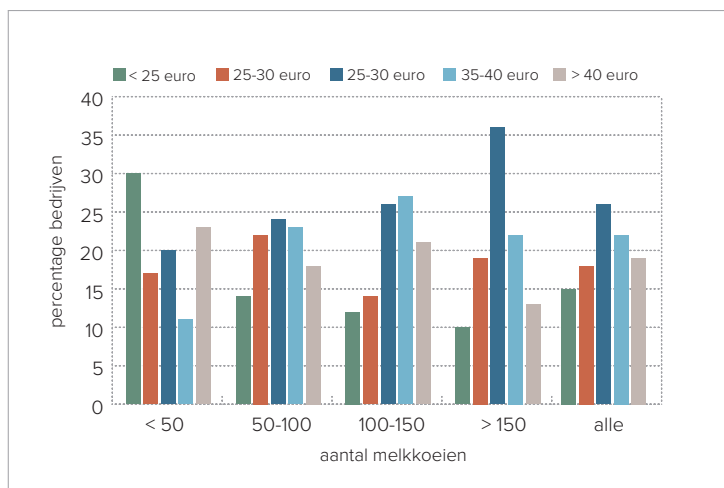
Accountants Van Dellen en Scholte onderschrijven in grote lijnen de cijfers van Wageningen Economic Research. Maar ze nuanceren deze ook enigszins. ‘In de praktijk blijkt dat de ontwikkeling van de kritieke melkprijs de melkprijsontwikkeling volgt. Met andere woorden: als de melkprijs goed is, geven veehouders meer geld uit, maar bij een lage melkprijs kunnen ze ook heel goed de tering naar de nering zetten’, legt Hans Scholte uit. ‘Onze klanten hebben gemiddeld genoeg buffer om bijna een jaar een melkprijs van 25 cent te overleven, zo blijkt uit onderzoek. Een melkprijs van 30 cent houden ze bijna drie jaar vol’, vertelt hij. Dit neemt niet weg dat beide adviseurs de bedrijfseconomische stand van de sector als zorgelijk bestempelen. ‘De gemiddelde kritieke melkprijs kruipt steeds dichterbij de gerealiseerde melkprijs. Dit betekent dat er minder financiële ruimte is voor bedrijfsontwikkeling’, duidt

Vlaamse melkveehouders ondernemen met drie cent lagere melkprijs

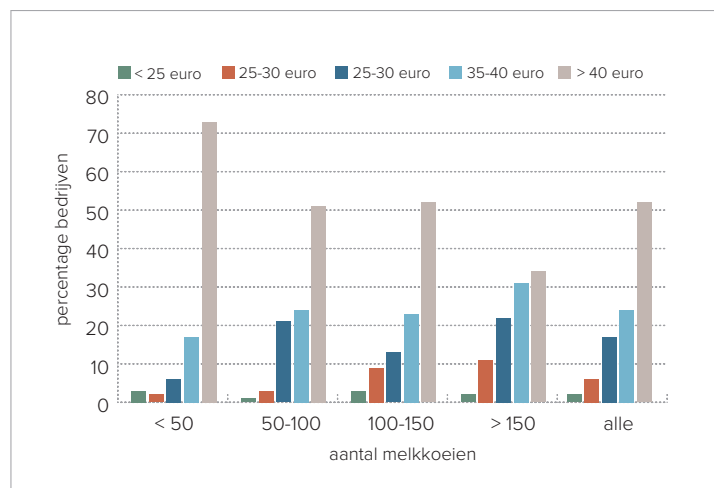
Veel trends die naar voren komen uit de cijfers van het Bedrijveninformatienet van Wageningen Economic Research, ziet Bas Aarts, bedrijfsadviseur melkveehouderij bij adviesbureau Liba, ook in Vlaanderen. Niettemin zijn er enkele belangrijke verschillen. Zo moeten Vlaamse melkveehouders ondernemen met een aanzienlijk lagere melkprijs. ‘Wij rekenen met een langetermijnmelkprijs van 33 cent, in sommige gevallen zelfs nog iets lager’, vertelt hij. ‘Toch is het aandeel bedrijven dat met deze melkprijs aan alle financiële verplichtingen kan voldoen, niet veel anders dan in Nederland. Het lukt Vlaamse veehouders dus kennelijk om de hoogte

van de kritieke melkprijs aan te passen aan de hoogte van de uitbetaalde melkprijs’, stelt de adviseur vast. Een voordeel voor Belgische melkveehouders is dat bij veestapeluitbreiding geen fosfaatrechten nodig zijn. Maar volgens Aarts ligt daarnaast ook het totale financieringsniveau lager dan in Nederland. ‘En ik zie dat Vlaamse veehouders bij schaalvergroting minder snel vreemde arbeid inschakelen. Ik heb meerdere klanten die met uitsluitend gezinsarbeid twee miljoen liter melk weten te produceren.’ In de laatste jaren voor het einde van de quotering zag Aarts de kritieke melkprijs op veel Vlaamse bedrijven sterk oplopen. ‘Veehou-

ders investeerden in stalcapaciteit, maar molken nog niet de liters om de extra lasten over te verdelen. Toen deze liters er wel kwamen, daalde de kritieke melkprijs in korte tijd snel. Maar inmiddels loopt deze als gevolg van inflatie weer langzaam op’, constateert hij. De schaalvergroting, die sinds 2015 in Vlaanderen in een stroomversnelling is geraakt, zal, ondanks de lage melkprijs, de komende jaren doorgaan, al verwacht Aarts wel in een lager tempo. ‘Er zijn ook hier nog steeds bedrijven die, ondanks de lagere melkprijs, ruimte hebben om te investeren in groei’, aldus de bedrijfsadviseur.

Figuur 3 – Verdeling van bedrijven over kritieke-melkprijsklassen voor de korte termijn (2014 t/m 2018), uitgesplitst naar bedrijfsomvang (bron: Bedrijveninformatienet, Wageningen Economic Research)

Figuur 4 – Verdeling van bedrijven over kritieke-melkprijsklassen voor de lange termijn (2014 t/m 2018), uitgesplitst naar bedrijfsomvang (bron: Bedrijveninformatienet, Wageningen Economic Research)

Lubbert van Dellen, Accon avm: **‘De kritieke melkprijs kruipt naar de melkprijs, dit biedt minder ruimte voor bedrijfsontwikkeling’**

Lubbert van Dellen de situatie. ‘Eisen aan milieubelasting en grondgebondenheid zullen extra investeringen vragen. En de budgetten voor inkomensondersteuning vanuit de EU staan onder druk, terwijl veehouders meer zullen moeten doen om premies te ontvangen’, vult Scholte hem aan. ‘Daarbij komt dat banken minder financieren op basis van zekerheden en meer op basis van rendement, waarbij strakke aflossingsverplichtingen worden aangehouden.’

Schaalvergroting niet meer dé oplossing

‘Waar vroeger schaalvergroting de gemakkelijkste weg was, wordt groeien lastiger’, stelt Van Dellen vast. ‘Het vraagt steeds vaker om creatieve oplossingen, bijvoorbeeld in vormen van samenwerking, in financiering of met fiscale oplossingen.’ Ook is simpelweg schaal vergroten volgens hem voor steeds minder melkveebedrijven dé aangewezen oplossing voor bedrijfsontwikkeling. ‘Meer dan ooit wordt het succes bepaald door hogere opbrengsten, bijvoorbeeld via deelname aan nieuwe marktconcepten met een plus op de melkprijs’, legt hij uit. Toch kennen zowel Van Dellen als Scholte in hun klantenkring nog veel ondernemers die prima in staat zijn schaalvergroting te financieren. ‘De 25 procent beste bedrijven hebben gemiddeld een vijf cent lagere kritieke melkprijs dan doorsneebedrijven’, vertelt Scholte. ‘Bij een bedrijfsproductie van een miljoen kilo melk, 2 procent rente en 5 procent aflossing per jaar hebben deze bedrijven zeven ton extra financieringsruimte’, rekt hij voor. ‘Het is deze groep bedrijven die versneld door blijft groeien.’

‘Ruwweg een derde van de bedrijven heeft een kritieke melkprijs die hoger is dan de langetermijnmelkprijs, een derde draait break-even en een derde houdt geld over voor bedrijfsontwikkeling’, schetst Lubbert van Dellen in

grote lijnen de stand van zaken bij zijn klanten. ‘Bij Flynth heeft twee derde van de veehouders een melkprijs van 36 cent nodig om alle noodzakelijke uitgaven te betalen’, vult Scholte hem aan. ‘Hierbij moet worden opgemerkt dat de accountants in deze berekeningen de inkomsten uit GLB-gelden en van buiten het bedrijf meenemen. Dat scheelt op een gemiddeld bedrijf circa vijf cent per kilo melk ten opzichte van onze berekening’, duidt Jakob Jager het verschil met de cijfers van het Bedrijveninformatienet.

‘Wij gaan ervan uit dat ook de komende tien jaar ongeveer een derde van de melkveehouders stopt’, geeft Lubbert van Dellen aan. Tot dezelfde conclusie komt Hans Scholte. Het zijn confronterende cijfers, maar tegelijkertijd relativeren de adviseurs ook de actuele situatie. ‘Verschillen in toekomstperspectief tussen bedrijven zijn van alle tijden.’

Samenvatting

- Het panel ‘Langetermijnprognoses melkveehouderij’ schat de gemiddelde melkprijs tot 2029 op 36 euro.
- Op korte termijn kan circa 60 procent van de bedrijven hiermee uit de voeten, maar op lange termijn komt zo’n 70 procent in de problemen.
- Adviseurs zien in de praktijk grote verschillen tussen bedrijven in kritieke melkprijs.
- Ongeveer een derde van de bedrijven heeft nog voldoende financieringsruimte om te groeien.
- Schaalvergroting wordt duurder en draagt minder bij aan verlaging van de kritieke melkprijs.